Avui, 10 de juny de 2020, fa 118 anys que traspassava a la Vil·la Joana de Vallvidrera el poeta Jacint Verdaguer.
És una data escaient per a retre un record a la nostra companya verdagueriana

Maria Dolors Làzaro i Palau

(Barcelona, 1934 - 2020)

Maria Dolors Làzaro i Palau, arqueòloga, activista cultural, verdagueriana, nasqué a Barcelona, al barri de Gràcia, el 23 de desembre de 1934 i morí el 21 de març de 2020.

Verdagueriana. El seu pare, **Joan Làzaro i Gabarra**, era un home virtuós, excursionista i amant de Jacint Verdaguer. Es va proveir d'una extensa biblioteca sobre Verdaguer i la seva obra, i col·laborava i impulsava actes dedicats a Verdaguer. Inculcà a la seva filla respecte i admiració per la personalitat de Jacint Verdaguer: perquè era una gran persona, un gran poeta, un gran excursionista i un gran patriota. Amb aquestes premisses indestructibles li va encomanar una estimació per la memòria de Verdaguer a la qual la Maria Dolors es mantingué sempre fidel.
Excursionista. De ben menuda, el seu pare la inscriví com a sòcia del Club Excursionista de Gràcia. De seguida que va ser més grandeta li inculcà els valors de l'excursionisme: conèixer i estimar el país, i se l'enduia sempre a muntanya a fer excursionisme amb els companys del club.

Estudis i formació a l'Escola Suïssa. Després d'haver passat pel parvulari, el seu pare, un home recte i republicà, no volgué que la Maria Dolors rebés la instrucció d'una escola franquista i la va matricular a l'Escola Suïssa de Barcelona. Era un centre laic que es regia pels sòlids principis de la pedagogia suïssa i s'hi fomentaven els valors de convivència i d'humanisme. La llengua vehicular de l'ensenyament era l'alemany, i els alumnes hi aprenien també el castellà, l'anglès i el francès.

Els casà un verdaguerià. Tot i la seva formació laica, com que en aquell temps era obligat casar-se per l'Església, el seu pare cercà un verdaguerià que celebrés la cerimònia: A Maria Dolors Làzaro i Palau i Josep Castellà Real els casà el pare caputxí de Sarrià Basili de Rubí, historiador i estudiós de Verdaguer. El dia del casament, Verdaguer es va fer present a taula: com a present de noces, el seu pare, davant de tothom, li va regalar les *Obres Completes* de Jacint Verdaguer en la nova edició d'aquell any de l'Editorial Selecta.

Col·laboradora de la Diada de Verdaguer Excursionista. Organitzat per la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC), se celebra cada any, el diumenge abans de Rams, a la Vil·la Joana de Vallvidrera, on va morir Verdaguer, una trobada en honor del poeta excursionista i cantor de la natura. Es fa una caminada partint de punts diversos i tots els excursionistes conflueixen, a dos quarts d'una del migdia, a la Vil·la Joana Casa-Museu Verdaguer.

Hi participen membres de les entitats excursionistes de Barcelona i d'altres ciutats i pobles que s'hi volen aplegar.
Al pati de la Vil·la Joana s'hi fa ofrena d'un ram de llorer, a la rèplica d'una placa de pedra que fou prohibida pel franquisme i que diu: "Els excursionistes a Mossèn Cinto Verdaguer 30 XI 1952".

Al costat, hi ha una placa metàl·lica que explica el fet:

> "Aquesta placa és una rèplica de la que l'autoritat governativa va prohibir de posar en aquest indret l'any 1952 i que va ser emplaçada a la muntanya de Montserrat quatre anys després. Ara, en ocasió de l'Any Verdaguer, ocupa finalment el lloc que li era destinat, acomplint així la voluntat de l'excursionisme català. Vil·la Joana, 1-6-2003".

La Maria Dolors, amatent, sempre ajudava a repartir l'aperitiu que s'oferia al pati de la Vil·la Joana per reconfortar el cansament dels caminants. Tot seguit, a la sala d'actes, s'hi feia una vetllada cultural amb parlaments, recital de poemes i música. L'any 2004 iniciaren l'edició d'un llibret-opuscle de record: "Diada de Verdaguer Excursionista." A la llista de la comissió, hi constava el nom de la Maria Dolors Làzaro en nom del Club Excursionista de Gràcia. Aquests opuscles contenen textos de recerca sobre temes diversos: Verdaguer excursionista, plaques i monuments de record en els llocs per on va passar i on va fer estada el poeta i que en fan memòria, o plaques en llocs o indrets de muntanyes que va trepitjar i que exalça en els seus versos, noms de carrers i places que duen el seu nom, plantes i flors que el poeta cantà, llocs verdaguerians...

El dibuix que il·lustra la portada dels opuscles *Diada de Verdaguer Excursionista* és original de Jordi Solà i Franquesa, d'una família d'excursionistes. El seu germà, Nemesi Solà, guardonat amb la Creu de Sant Jordi (2018), és un reconegut activista cultural i cap d'escoltes, casat amb Maria Gost, companya de parvulari de Maria Dolors Làzaro, amb qui els unia una amistat de sempre.

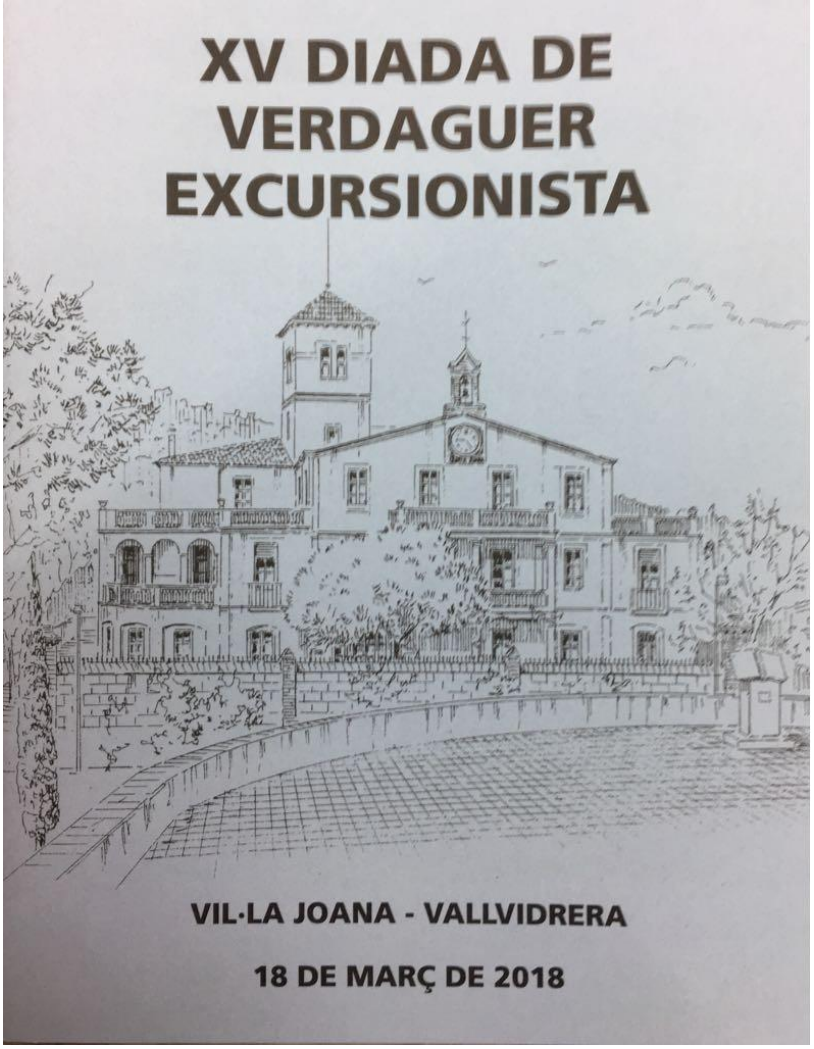

Joan Làzaro i Gabarra, el pare de la Maria Dolors, impulsor dels actes d'homenatge a Verdaguer. Tal com diu la placa explicativa de la Vil·la Joana, la placa original va ser emplaçada a la muntanya de Montserrat quatre anys després. La Maria Dolors ens recordava la implicació del seu pare en la col·locació d'aquesta placa perquè en va ser un dels organitzadors. I amb els textos que mostrem ho podem comprovar.

Mirador de Mossèn Cinto Verdaguer a Montserrat. En el llibret-opuscle III Diada de Verdaguer Excursionista, del 2 d'abril de 2006, a la presentació s'hi llegeix:

> "Verdaguer és el millor guia que tenim en el nostre pelegrinatge pel país." I a dins hi ha el text il·lustrat amb fotografies que diu: "Mirador de Montserrat. A cinc minuts del cim de San Jeroni, damunt mateix del camí que ve de Sant Joan, l'excursionisme construí un mirador on instal·là una placa d'homenatge a Verdaguer l'any 1956. És la mateixa placa que quatre anys abans, el 30 de novembre de 1952, s'havia de col·locar a Vil·la Joana (Vallvidrera), lloc de la mort del poeta, i que les autoritats franquistes prohibiren. Per això la placa de Montserrat duu aquesta data. La que des de l'any 2003 hi ha al recinte de Vil·la Joana n'és una rèplica."

“El mirador de Mossèn Cinto. Testimoni d’un homenatge frustrat”. Aquest és el títol de l’extens i documentat treball de recerca del professor Joan Vilamala, vicepresident d’Amics de Verdaguer de Folgueroles. N’extraiem uns fragments en els quals es constata la implicació del pare de la Maria Dolors, Joan Làzaro i Gabarra; comença:

> “Adjunt us envio un butlletí d’aquest mes. Subratllat en vermell hi ha quelcom referent a Verdaguer. Ja em direu el vostre parer.”
> El butlletí del mes d’agost de 1953 del Club Excursionista de Gràcia a què **Lázaro** fa referència, en les pàgs. 59-62, conté un article signat per ell mateix titulat “Epílogo de un aniversario” on posa en valor la faceta excursionista de Verdaguer, renovada per les aportacions de Josep M. de Casacuberta, com una novetat: «Han sido necesarios 50 años para que esta verdad fuera divulgada debidamente. En la bibliografía que a raíz de su muerte fue publicada, entre la que destaca la edición popular de toda su obra poética, no hemos leído nada que hiciera hincapié en esta su condición. ¿Por qué? Sencillamente, porque a principios de siglo el montañismo no tenía la amplitud y la importancia actuales. Ciertamente reconocióse en Verdaguer la paternidad del Renacimiento de la cultura y la lengua catalana; pero no veían en él, porque no entendían lo que ello podia significar, al primero de los excursionistas más ilustres que ha tenido nuestro país.»
> I com a conclusió de la implicació dels excursionistes en la commemoració del cinquantenari de la mort del poeta, ressalta l’autoestima que ens aporta Verdaguer: “Porque siguiendo la obra verdagueriana, penetrando en el espíritu permanente fresco y vital de su poética, hemos llegado a entender mejor que tal como la mochila es elemento ineludible de nuestro equipo, así también nos es indispensable mantener un hueco en nuestro interior para guardar en él estos tesoros de un glorioso pasado y una diversa geografía de Cataluña y la multitud de emociones y de indeclinables sentimientos que el excursionismo hace llegar a nuestro espíritu si a éste acertamos a mantenerlo acorde con la luminosa estela que nos legara Mossén Cinto Verdaguer.”
> [...]
> L’any 1952, el dia 10 de juny, feia cinquanta anys de la mort de Verdaguer i l’efemèride no podia passar desapercebuda, tot i que, a causa del Congrés Eucarístic de Barcelona, l’acte de commemoració a Folgueroles ja es va haver de fer el dia 24 d’agost i per la mateixa raó l’homenatge a Vallvidrera, lloc on el poeta va morir, es va haver de programar per al 30 de novembre, per bé que es va acabar prohibint.
> En aquest context, doncs, una vintena llarga d’entitats excursionistes, entre les quals el Centre Excursionista de la Comarca del Bages, van formar una comissió organitzadora, presidida pel Club Excursionista de Gràcia, amb la vicepresidència del Centre Excursionista de Catalunya, per muntar un acte d’homenatge a Verdaguer. El dia fixat era el 30 de novembre de 1952 a la Vil·la Joana, amb un programa d’actes ben complet. I al final va ser prohibit.
> [...]
> El tema, però, no va acabar aquí. Què en farien de la làpida que no van poder posar a Vil·la Joana de Vallvidrera? Els components de la comissió no van parar fins que l’any 1956, a prop del cim de Sant Jeroni, en un turó abocat a l’esquena del Gegant Encantat, al Montgròs i als Plecs del Llibre, on aleshores hi havia un restaurant que havia estat una ermita, hi van aixecar el Mirador de Mossèn Cinto per col·locar-hi una estela amb la preuada placa.
> Sant Jeroni era i és un lloc emblemàtic marcat pels versos programàtics del famós poema «Don Jaume en Sant Jeroni». On Verdaguer hauria aixecat un pedestal per a l’estàtua del rei Jaume, pare dels Països Catalans, els excursionistes en ple franquisme hi alçaren un monòlit dedicat a Verdaguer. Una empresa atrevida en els temps que corrien.

Joan Vilamala. Manresa, primavera del 2019

Per veure bé Catalunya,
Jaume primer d'Aragó
puja al cim de Sant Jeroni
a l'hora en què surt lo sol;
quin pedestal per l'estàtua!
pel gegant, quin mirador!

Jacint Verdaguer

«Don Jaume en Sant Jeroni» dins *Pàtria,* 1888.

Mirador de mossèn Cinto a Montserrat, estela amb la placa dels excursionistes.
Fotografia: *III Diada de Verdaguer Excursionista*. Vil·la Joana (Vallvidrera), 2 d'abril de 2006.

Amb motiu de l'Any Verdaguer 2002 (centenari de la mort), el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya patrocinà la reedició de l'opuscle *Els excursionistes a mossèn Jacint Verdaguer*. Jordi Mir, com a presentació, escriu el text "L'excursionisme amb Verdaguer (1952-2003)" un interessant i rigorós estudi en el qual presenta amb tot de detall les vicissituds per esquivar la censura i poder publicar l'opuscle:

> "...s'havia aconseguit l'aprovació més o menys explícita per part de la censura d'un opuscle, *Els excursionistes a mossèn Jacint Verdaguer*."

I valora el mèrit de les entitats per organitzar l'acte previst de fer a Vil·la Joana el 30 de novembre de 1952.

Carles Albesa i Riba hi escriu un article titulat "Crònica d'un homenatge frustrat." referint-se a l'acte de Vil·la Joana que no es va poder fer i diu:

> "A part dels cartells i programa d'actes, les referències documentals existents són escasses i poc explícites, sens dubte com a conseqüència de les circumstàncies de l'època. Pel llibre d'actes del Club Excursionista de Gràcia sabem que l'origen de l'homenatge partia d'una proposta feta pel president de la Secció de Muntanya de l'entitat, **Joan Làzaro i Gabarra**, el qual a la reunió de la Junta Directiva de 21 d'agost de 1952 *"informa de su propuesta de un estudio para llevar a término un homenaje a Verdaguer."*

Per la seva banda, Jordi Mir escriu:

> "Ara, mig segle després, i al llarg de tot l'Any Verdaguer, amb motiu del centenari de la mort l'excursionisme ha volgut demostrar novament i amb abundor la seva fidelitat a mossèn Cinto amb innombrables actes organitzats per les entitats i amb l'assistència a les manifestacions de tot ordre de caire institucional i social que han tingut lloc en honor seu. Hi havia, però, el deute d'un greuge col·lectiu suportat durant cinquanta anys i calia esmenar-lo. Aquest sentiment ha portat a recuperar el nom i els ideals d'aquella Comissió Verdaguer de fa cinquanta anys. L'objectiu d'aquesta comissió s'ha concretat en tres actes puntuals: una trobada de caire muntanyenc el dia 18 de maig al Mirador de Mossèn Cinto, una visita col·lectiva a la tomba del poeta al cementiri de Montjuïc el dia 30 de maig i una concentració a Vil·la Joana el dia 1 de juny. Pel que fa a aquest acte, el programa no oferia gaires dubtes. Calia saldar el deute amb Verdaguer d'acord amb la voluntat que va moure els nostres companys fa cinquanta anys. Bàsicament, amb un aplec massiu al lloc on va morir, i ara sí, deixant-hi constància d'aquest record perenne amb una làpida, rèplica de la que llavors no va poder ocupar aquest lloc. I tot això, obeint al mateix esperit del programa previst per a aquell dia, fonent la veu del poeta amb la dels ocells que envolten l'indret a través de cançons, música i danses i, finalment, fent arribar a tothom aquest facsímil del llibret on havien estat aplegats uns textos destinats a servir de testimoni i record d'aquella ocasió arbitràriament frustrada.
>
> I tot això la Comissió ho ha programat amb una profunda complaença. Per l'acte de justícia, pel testimoniatge d'honor i d'amor permanent a Verdaguer que representa i per la constatació, que ens ha de satisfer, que l'excursionisme continua sent un element viu i actiu en la capacitat de Catalunya de superar els períodes històrics més infausts."

Jordi Mir
Maig de 2003

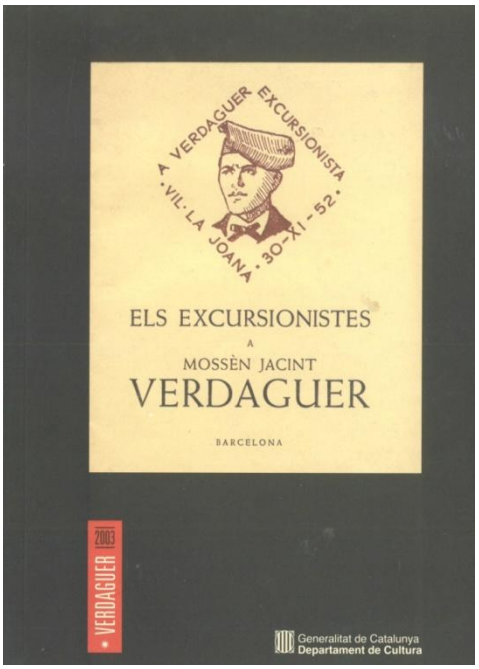

Articles sobre Verdaguer del pare de Maria Dolors Làzaro a la revista *Mai Enrera* del Club Excursionista de Gràcia:

- "Epílogo de un aniversario". Joan Làzaro i Gabarra. *Mai Enrera* del C.E. de Gràcia, agost 1953.
- "Verdaguer". Joan Làzaro i Gabarra. *Mai Enrera* del C.E. de Gràcia, núm. 368, maig-juny 1977.
- "Mirador de Mossèn Cinto Verdaguer". Joan Làzaro Gabarra. *Mai Enrera* del C.E. de Gràcia, gener 1987.

***Mai Enrera*, la revista "del Gràcia".** Joan Làzaro i Gabarra escrivia articles per a la revista, una mostra l'hem poguda donar amb aquests títol dedicats a Verdaguer. La Maria Dolors va tenir un bon model per seguir. Va ser presidenta de la secció Cultural del Club Excursionista de Gràcia, i durant anys va dirigir la revista *Mai Enrer*a.

Assistent a trobades verdaguerianes. Des de l'associació Indrets del Record, ja fa anys que cada any hem organitzat un autocar per assistir a la **Diada Verdaguer de Folgueroles**, als actes que s'organitzen al poble en honor del seu fill predilecte el diumenge després del 17 de maig, data del naixement del poeta. I al migdia sovint hem anat al dinar popular a l'ermita de Sant Sebastià, on es dramatitza *El Pacte de Sant Sebastià* en record dels Vigatans, per lluitar contra Felip V, el 17 de maig de 1705. Ja és casual que Verdaguer va néixer el mateix dia, de l'any 1845.

El 10 de juny a la Vil·la Joana. A la tarda, a l'acte que l'Ajuntament de Barcelona dedica cada any a Verdaguer: Ofrena floral al llit on va morir el poeta, i al pati, celebració d'un acte cultural, amb un refrigeri com a comiat. Si la feina li ho permetia, la Maria Dolors hi assistia.

A la tomba de Verdaguer. El diumenge després del 10 de juny, hi anem cada any. S'hi ha anat sempre. L'acte consisteix amb un parlament d'algun estudiós de Verdaguer, des d'uns anys ençà, a càrrec de l'autor de l'opuscle que editem cada any per repartir, també música, recitació i cants. La Maria Dolors moltes vegades hi ha llegit poemes de Verdaguer o textos en prosa. En sabia molt de llegir: l'entonació, la dicció i la veu l'acompanyaven. Un dia em va ensenyar una fotografia del seu pare llegint davant la tomba de Verdaguer i me'n va deixar fer una fotocòpia.

A l'opuscle *III Diada de Verdaguer Excursionista* consta:

> "Barcelona. Cementiri de Montjuïc". L'any 1977, en complir-se el 75è aniversari de la mort de Jacint Verdaguer, l'excursionisme català, fidel a la seva filiació verdagueriana, organitzà diversos actes commemoratius, entre els quals una sessió acadèmica a la Biblioteca de Catalunya (22 de juny), un concert a càrrec de l'Orfeó Gracienc al monestir de Pedralbes (7 d'octubre) i la col·locació d'una placa a la tomba del poeta, al cementiri de Montjuïc, amb l'endreça que el poeta dedicà als excursionistes en la coneguda poesia "L'heura":

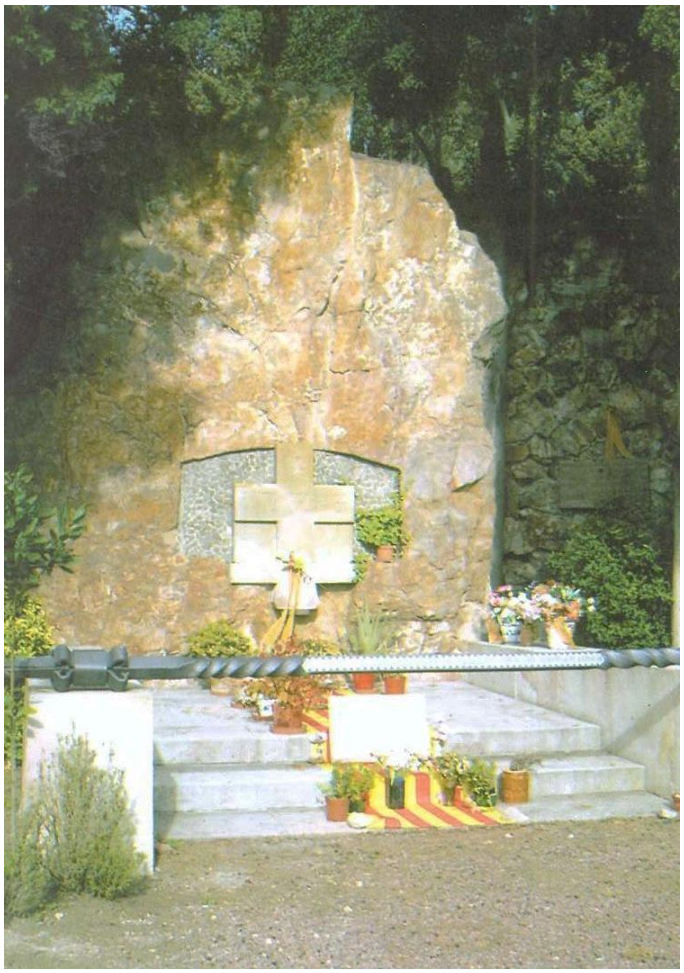

Tomba de Verdaguer, al fons a mà dreta es veu la placa

Placa dels excursionistes al costat de la tomba de Verdaguer
Fotografies: III Diada de Verdaguer Excursionista, 2006

Participant de l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana (IPECC)
Enric Garriga Trullols (Barcelona, 31 de maig de 1926 - 17 de novembre de 2011), activista cultural i polític, el 1979 va ser membre fundador de l'IPECC, i en fou elegit secretari general i després president. El movia l'ànim constant de voler que coneguéssim la nostra història, i en els llocs on s'havien esdevingut els fets. Vàrem recórrer els llocs històrics de l'expansió de Catalunya per la Mediterrània, els Països Catalans, l'Alguer, i els llocs d'Europa relacionats amb l'exili dels catalans del 1714, i encara altres països que lluiten per la independència.
Maria Dolors Làzaro va ser força anys vicepresidenta de l'IPECC.

Trobades històrico-culturals. Amb la Maria Dolors Làzaro organitzàvem trobades en nom de l'IPECC, les que havia iniciat l'Enric Garriga Trullols o aquelles a les quals havia col·laborat des de sempre, volíem donar continuïtat a la tasca cultural i patriòtica que ens havia encomanat el seu exemple. Amb el seu traspàs, però, varen quedar anul·lades les trobades a l'exterior dels Països Catalans.

Mostrem ara aquí únicament aquelles trobades en què es fa recordança de Verdaguer.

Montserrat. Renovació de la Flama de la Llengua Catalana. Es fa cada any pel febrer, el diumenge pròxim al dia 20 data de naixement de Pompeu Fabra.

Maria Dolors Làzaro llegeix un text d'ofrena davant del monument a Jacint Verdaguer
Diumenge, 18 de febrer de 2018

Montserrat. Monument a Verdaguer

Pel maig, trobada a Elna. Dia de la Memòria. Remembrança de la Massacre del 1285. Un cop celebrats dels actes del Dia de la Memòria a la catedral i al claustre, es fa una ofrena floral a la placa commemorativa als afores de la catedral. L'any 1983, l'Esteve Albert va promoure l'anada a Elna a col·locar una placa commemorativa de la trobada dels principals intel·lectuals de la Renaixença al Rosselló, i l'Enric Garriga Trullols es va afegir a la iniciativa. Els oferiren per col·locar-la la paret de part de fora dels jardins de la catedral, un lloc que avui dia és tot enjardinat.

Elna. Foto: VIII Diada de Verdaguer Excursionista, 2011

Aplec patriòtic al Pi de les Tres Branques. Es fa el tercer diumenge de juliol.

Ajuda de cambra del rei infant Jaume I. Era l'any 2008 i feia vuit-cents anys del naixement de Jaume I. Havíem anat a Montpeller, on el rei va néixer, als actes de commemoració, i ens vàrem inspirar per commemorar, el 2014, els vuit-cents anys de la seva arribada a Catalunya, on va ser reconegut com a rei, a l'edat de sis anys. Però era molt esperar. A l'Aplec del Pi de les Tres Branques d'aquell mateix any vàrem organitzar la representació del poema de Jacint Verdaguer "Lo Pi de les Tres Branques". Calia cercar entre els infants assistents a l'aplec un infant que encarnés el personatge. La Maria Dolors en va clissar un. "Vine, tu seràs el rei Jaume I." L'infant es va mirar l'àvia amb una cara radiant com demanant-li consentiment. L'àvia li va somriure. La Maria Dolors, amb art i traça, li va cenyir la túnica, el va calçar i el va coronar. I així, cada any, la nostra amiga va anar fent d'ajuda de cambra del rei infant de torn.

Maria Dolors Làzaro al peu del Pi amb les ofrenes que han dipositat els infants.
I amb el rei infant Jaume I i el seu tutor Guillem de Montrodon
Fotografies: Rosa Maria Maya i Torner

Retrobament Català de Prats de Molló. Homenatge a Francesc Macià i els seus voluntaris (Fets de Prats de Molló, 1926). Es fa a l'octubre, un diumenge de finals de mes.
Aquesta és una de les trobades que va iniciar Enric Garriga Trullols. Era l'any 1990, sense que fos cap aniversari rodó dels Fets de Prats de Molló. L'Enric s'adreçà per correu postal al batlle de Prats de Molló, Josep Albert, i li va fer la sol·licitud al·legant que seria molt profitós fer una trobada anyal en aquesta vila per commemorar els Fets de Prats de Molló que signifiqués un Retrobament Català per part de catalans del nord i del sud. El batlle i el tinent d'alcalde Pere Guardiola acolliren aquesta idea amb plena solidaritat i s'avingueren a organitzar l'acte. Era el diumenge 7 d'octubre de 1990 quan per primera vegada es feia aquest Retrobament Català. Tingué molt d'èxit d'assistència; la Generalitat hi envià Glòria Riera com a representant i també hi van ser presents Heribert Barrera, d'Esquerra Republicana de Catalunya, i Josep Planchart, d'Estat Català.

"El 24 d'agost 1879, Verdaguer era als Banys de la Presta, per acompanyar Claudi López, el fill del primer marquès de Comillas, que patia tuberculosi. El metge li havia recomanat els banys de la Presta, de Prats de Molló, per l'anomenada que tenien les seves aigües medicinals i el clima de muntanya del lloc. Tant aquesta estada de Verdaguer a la Presta com la que hi feu l'any següent, acompanyant també Claudi López, foren d'una gran transcendència per al poeta, perquè l'estimularen a compondre el poema *Canigó*. En ambdues ocasions feu una abundant arreplega de materials folklòrics, fruit de les excursions pels encontorns. L'any 1880, pujà per primera vegada a la Pica del Canigó. També aquí escriví la inspirada poesia "La barretina", que és una poesia patriòtica especialment afortunada, amb la qual Verdaguer obtingué als Jocs Florals de Barcelona del 1880 el tercer dels premis ordinaris, que li donà dret a ser proclamat mestre en gai saber; i, gràcies a l'adaptació musical que li va fer Càndid Candi (Castelló d'Empúries 1844-1911), esdevingué tot seguit la cançó patriòtica catalana més popular del seu temps. Aquesta poesia la va dedicar al pintor olotí Joaquim Vayreda, que també es trobava a la Presta per refer la salut. I la hi

va inspirar un barretinaire d'Olot que es va quedar sense feina de fer barretines —l'ofici s'anava perdent pel desús d'aquesta peça— i ara tenia com a ofici fer de banyista a la Presta."

Quins crits més horrorosos degué llançar la terra
infantant en ses joves anyades eixa serra!
Que jorns de pernabatre, que nits de gemegar,
per traure a la llum pura del sol eixes muntanyes
del centre de sos cràters, del fons de ses entranyes,
com ones de la mar!

Un jorn, amb terratrèmol s'esbadellà sa escorça,
resclosa d'on al rompre's brollà amb tota sa força
un riu d'aigües bullentes d'escumes de granit,
que al bes gelat dels aires se fixa en la tempesta,
i el mar llançà, per fer-lo més alt, damunt sa testa
sos peixos i son llit.

Passaren anys, passaren centúries de centúries
abans que s'abrigassen de terra i de boscúries
aqueixes ossamentes dels primitius gegants,
abans que tingués molsa la penya, flors les prades,
abans que les arbredes tinguessen aucellades,

les aucellades cants.

Jacint Verdaguer

De "La Maleïda" cant IV, *Canigó*.

Monument a Verdaguer a Prats de Molló. S'inaugurà el 1979, centenari de la primera estada de Jacint Verdaguer a la Presta. Una placa hi recorda una estrofa de "La barretina" i la tornada. I una altra placa ben vistent diu: "Prats de Molló a Jacint Verdaguer 1845-1902".

Una placa a la Presta. "Al balneari termal de la Presta, que és el lloc on Verdaguer va passar els dos estius del 1879 i del 1880 acompanyant el fill del marquès de Comillas, Claudi López, una placa, posada també l'any 1979, a la cantonada de la capella, recorda aquesta estada."

Puix te'n vas, oh barretina,
de Conflent i el Vallespir,
com pel maig la clavellina
no hi tornaràs a florir?
Mes si fuigs de terra plana,
queda't en la muntanyana;
oh bandera catalana,
abriga'ns fins a morir!

Só barretinaire
de Prats de Molló;
me diuen cantaire,
més no canto gaire,
més no canto, no.

Jacint Verdaguer

Prats de Molló. Monument a Verdaguer.
Fotografies: II Diada de Verdaguer Excursionista, 2005

Directora del Museu Municipal Josep Castellà Real. Cada any se celebrava la Missa occitana als Prats de Rei, organitzada pel Cercle d'Agermanament Occitano-Català (CAOC), la Maria Dolors va ser vicepresidenta força anys d'aquesta entitat; visitàvem el museu i ella ens rebia i conduïa la visita. "El 2013, unes obres d'excavació davant l'església de la Mare de Déu del Portal, van posar al descobert un tram de muralla ibèrica i el fossat, que daten del segle V aC i que demostrarien el poblat iber de la Sikarra." Quan vàrem fer la visita anyal, la Maria Dolors havia preparat com a activitat de la tarda una conferència del lingüista i investigador Jordi Bilbeny sobre la llengua dels ibers. La convocatòria va aplegar gent del poble, d'Igualada i d'altres pobles veïns; la sala d'actes del museu es va omplir de gent expectant i varen sortir admirats després d'haver descobert i après molt.

Medalla d'Honor de Barcelona, pel Districte de Gràcia. Li va ser concedida l'any 2017, en reconeixement als mèrits adquirits durant la seva vida com a activista cultural que ha participat en moltes reivindicacions culturals, socials, històriques i artístiques.

Maria Dolors Làzaro

En lo camí com suara
molts cansats passen encara,
assedegats d'aquella aigua
que guaria el cor confús.

Jacint Verdaguer

Si avui et citem, **Maria Dolors Làzaro i Palau**, és pel record que has deixat.

Teresa Clota i Pallàs Barcelona, 10 de juny de 2020.